

UCHWAŁA Nr 96 / 2207 /11
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO
w RZESZOWIE
z dnia 29 listopada 2011 r.

w sprawie przyjęcia
„Podkarpackiego Programu Odnowy Wsi na lata 2011 - 2016”.

Na podstawie art. 11 ust. 3 oraz art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 z późn. zm.), art.18 pkt. 3, art. 19 a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712 z późn. zm.), w związku z uchwałą Nr LXIII/790/ 06 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 20 października 2006 roku w sprawie uchwalenia Strategii rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007 – 2020 z późn. zm.,

Zarząd Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie
uchwała, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się „Podkarpacki Programu Odnowy Wsi na lata 2011 - 2016”, w brzmieniu jak w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Dyrektorowi Departamentu Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem jej podjęcia.

MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA

Mirosław Karapyta

Załącznik
do uchwały Nr 96 / 2207 / 11
Zarządu Województwa Podkarpackiego
w Rzeszowie
z dnia 29 listopada 2011 roku

PODKARPACKI PROGRAM ODNOWY WSI NA LATA 2011-2016

I. Wstęp

Procesy związane z odnową wsi mają kilkudziesięcioletnią historię, a w sposób usystematyzowany są wdrażane w krajach Unii Europejskiej już od lat 70-tych. W Polsce zostały zapoczątkowane w połowie lat dziewięćdziesiątych i opierają się na implementacji najlepszych doświadczeniach europejskich, głównie na niemieckich i austriackich, a także wiedzy zdobytej przy okazji realizacji programów regionalnych innych województw.

Członkostwo Polski w strukturach Unii Europejskiej stawia nowe wyzwania dla kierunków działania regionów, w tym także stymulowania rozwoju obszarów wiejskich. Jednym z założeń rozwoju regionalnego jest realizacja modelu wielofunkcyjnego rozwoju wsi. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich nie jest możliwy bez bezpośredniego i szerokiego udziału społeczności lokalnych, które powinny przejąć odpowiedzialność za przyszłość wsi, wykorzystanie miejscowych zasobów, ukierunkowanie lokalnych inicjatyw między innymi poprzez formułowane oddolnie wizje rozwoju swoich miejscowości.

Nie ulega wątpliwości, iż podkarpacka wieś na przestrzeni lat będzie w dalszym ciągu ulegać przemianom.

W wielu przypadkach rozwój obszarów wiejskich odbywał i odbywa się na zasadzie przenoszenia rozwiązań miejskich zarówno w zakresie infrastruktury, budownictwa czy też stylu życia. Takie rozwiązania skutkują niejednokrotnie alienacją i zanikiem poczucia wspólnoty jej mieszkańców, indywidualności i tożsamości wsi.

Prezentowany dokument powstał między innymi w oparciu o zapisy Strategii Rozwoju województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 oraz wnioski wynikające z wdrażania przez samorząd województwa niektórych działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 i stanowi próbę zapobieżenia niekorzystnym tendencjom związanym z zanikiem tradycyjnych elementów od zawsze towarzyszących polskiej wsi zarówno w sferze materialnej jak i duchowej. Jest też swego rodzaju probierzem rozwoju świadomości lokalnych grup liderów wiejskich.

II. Cel realizacji Podkarpackiego Programu Odnowy Wsi.

Rolą Podkarpackiego Programu Odnowy Wsi na lata 2011-2016 (dalej Program) jest realizacja zapisów Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020, gdzie w celu strategicznym: **OBSZARY WIEJSKIE I ROLNICTWO** ujęty

został między innymi priorytet *Odnowa wsi oraz modernizacja przestrzeni wiejskiej*, którego realizację planuje oprzeć się na 3 kierunkach działań, tj.:

- 1. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskich.**
- 2. Zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego.**
- 3. Modernizacja przestrzeni wiejskiej.**

Należy uznać iż pierwsze dwa z wyżej wymienionych kierunków w znacznym stopniu mogą zostać zrealizowane przez działania ujęte w Programie, który z definicji zakłada przeobrażenie podkarpackiej wsi głównie w aspekcie przemian społecznych. Program może również w znacznym stopniu przyczynić się do realizacji trzeciego z wymienionych kierunków działań, chociażby poprzez wypracowanie założeń co do rozwiązań przestrzennych danej miejscowości.

Mając na uwadze fakt, iż przemiany społeczne przebiegają (zwłaszcza na obszarach wiejskich) w sposób stosunkowo powolny zakłada się, iż efekty Programu widoczne będą dopiero w perspektywie kilkuletniej.

Program w założeniach ma sprzyjać zmianom strukturalnym obszarów wiejskich, które wiążą się m.in. z rozwijaniem pozarolniczych form aktywności mieszkańców wsi i bardzo mocno promuje postulat wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, który polega m.in. na przejmowaniu przez tradycyjną wieś nowych funkcji (np. turystycznych, biznesowych), uniezależniając ją tym samym od tradycyjnie pojmowanego rolnictwa.

III. Regulacje ogólne

- 1. Program finansowany jest ze środków przeznaczonych na ten cel przez samorząd województwa podkarpackiego.**
- 2. Program realizowany jest głównie w oparciu o zestaw działań (opisanych w dalszej części) obejmujących takie elementy jak:**
  1. cykliczną organizację konkursu „Piękna wieś podkarpacka”,
  2. konferencję otwierającą (zainicjowanie procesu powstawania tzw. grupy pilotażowej),
  3. cykl szkoleniowo – aktywizujący dla powstałych grup odnowy wsi,
  4. działania służące realizacji sołeckich strategii rozwoju.

Wymienione wyżej 4 główne elementy Podkarpackiego Programu Odnowy Wsi służyć mają przede wszystkim zmianie podejścia mieszkańców obszarów wiejskich w postrzeganiu środowiska, w którym przyszło im żyć i funkcjonować. Chodzi w pierwszej kolejności o zwrócenie uwagi na wartość otaczających ich zasobów i walorów dziedzictwa przyrodniczego oraz kulturowego, usytuowanych w bezpośrednim i dalszym otoczeniu. Walory te często nie są właściwie uświadamiane, a w konsekwencji pozbawione są właściwej ochrony ze strony mieszkańców danej społeczności. Często są one wręcz niszczone, bądź wypierane przez tandetne, zuniformizowane elementy współczesnej kultury masowej. Powoduje to utratę istotnych elementów dziedzictwa obszarów wiejskich (np. w dziedzinie architektury wiejskiej, obyczaju, krajobrazu itp.), które mogłyby stanowić ośnowę silnej tożsamości społeczności wiejskiej, a w efekcie stanowić podstawy do

tworzenia specyficznych produktów lokalnych i ich wykorzystania w rozwoju gospodarczym wsi.

W dalszej perspektywie wyżej wymienione elementy Programu służą wyposażeniu grup odnowy wsi w kluczowe umiejętności służące samodzielnemu rozwiązywaniu problemów społeczności wiejskiej oraz zarządzania rozwojem lokalnym.

Realizacja Programu powinna odbywać się w oparciu o przewidywaną sekwencję działań odpowiednio rozłożoną w czasie. Istotnym jest w tym przypadku zachowanie odpowiedniej kolejności i niezbędnej elastyczności. Kolejność posiada znaczenie zasadnicze gdyż prowadzenie pełnego procesu odnowy powinno odbywać się w oparciu o odpowiednią wiedzę i umiejętności jego uczestników (tj. zbudowania odpowiedniego potencjału ludzkiego i organizacyjnego), a te z kolei pozyskiwane będą systematycznie.

2.1. Organizacja Konkursu „Piękna Wieś Podkarpacka”

Celem konkursu jest wspieranie rozwoju wsi poprzez pobudzenie aktywności gospodarczej, kształtowanie ładu przestrzennego oraz pielęgnowanie środowiska naturalnego. Konkurs jest również doskonałą okazją do promowania i nagradzania tych sołectw z terenu województwa podkarpackiego, które szczególnie wyróżniają się w dziedzinie podnoszenia estetyki wsi, chronią lokalne dobra kultury i krajobraz oraz aktywizują społeczność sołectwa (wsi) do wspólnych działań. Konkurs „Piękna Wieś Podkarpacka” może być organizowany w różnych kategoriach, opisanych w stosownym regulaminie opracowywanym na okoliczność poszczególnych edycji.

2.2 Konferencja otwierająca (zainicjowanie procesu powstawania tzw. grupy pilotażowej)

Rolą konferencji otwierającej jest spotkanie potencjalnych partnerów zaproszonych do współpracy przy realizacji Programu oraz zainicjowanie procesu tworzenia „sołeckich grup odnowy” poprzez wyłonienie tzw. Grupy pilotażowej. Zaproszeni do udziału w konferencji przedstawiciele samorządów gminnych oraz sołectw będą mieli okazję do zapoznania się z ideą odnowy wsi i historią tego procesu w krajach Unii Europejskiej oraz w Polsce. Prezentacja w tym zakresie przeprowadzona zostanie przez prekursorów tego ruchu w Polsce (przedstawiciele województw, które od lat prowadzą już tego typu działania). Uczestnicy Konferencji zostaną również zapoznani z założeniami Programu. Będzie to również okazją do wypełnienia deklaracji o przestąpieniu do Programu. Wzór deklaracji zostanie opracowany przez Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich.

2.3 Cykl szkoleniowo-aktywizujący

Zadaniem cyklu szkoleniowo-aktywizującego jest przygotowanie liderów wiejskich do prowadzenia działań w ramach odnowy wsi w swojej społeczności sołeckiej poprzez przekazanie im modułowo opracowanych porcji wiedzy i umiejętności. Celem tego cyklu jest również pobudzenie liderów do długofalowej i samopodtrzymującej się aktywności na rzecz odnowy wsi oraz pozyskiwania trwałego poparcia społeczności wiejskiej dla prowadzonych na rzecz odnowy działań. Cykl szkoleniowo-aktywizujący posiada kluczowe znaczenie dla powodzenia całego

procesu odnowy wsi. Zasadniczą funkcją tego cyklu jest wygenerowanie przez liderów wiejskich - przy wsparciu moderatorów odnowy wsi – nowych, twórczych i niejednokrotnie innowacyjnych pomysłów dotyczących odnowy wsi.

Cykl szkoleniowo-aktywizujący, w świetle podkarpackiego modelu odnowy wsi, (wzorowanego na dobrych przykładach innych województw) składa się z następujących elementów:

1. Podróże studyjne.
2. Warsztaty „Planowanie w procesie odnowy wsi” poprzedzone wizjami lokalnymi moderatorów-ekspertów w poszczególnych wsiach.
3. Warsztat nt. budowy i zarządzania projektami.
4. Spotkania konsultacyjne nt. systemu wsparcia grup odnowy wsi.

Organizatorzy Programu przewidują w pierwszym etapie Programu (trwającym około 6-12 miesięcy) wyłonienie i objęcie cyklem szkoleniowo-aktywizującym grupy 10-30 sołectw z terenu województwa podkarpackiego (grupa pilotażowa). Po zakończeniu realizacji cyklu szkoleniowo-aktywizującego dla tej grupy do Programu będzie mogła zostać włączona i przeszkolona kolejna, większa grupa sołectw, a po niej kolejne, aż do objęcia Programem Odnowy wszystkich zainteresowanych sołectw w województwie podkarpackim.

Realizację cyklu szkoleniowo-aktywizującego koordynowała będzie komórka organizacyjna utworzona do tego celu w Departamencie Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie. Szczegółowy harmonogram działań zostanie opracowany przez Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich. Harmonogramy będą opracowywane w perspektywie rocznej i ogłaszane najpóźniej do dnia 15 grudnia roku poprzedzającego rok, którego działania będą obejmowały.

2.3.1. Podróże studyjne - pierwszym etapem cyklu jest zorganizowanie podróży studialnych dla liderów wiejskich (skupionych w grupie pilotażowej) do regionów realizujących programy odnowy wsi (np. województwa: opolskie, pomorskie, ewentualnie kraje związkowe Niemiec i Austrii, itp.). Poprzez liczne spotkania z liderami grup odnowy wsi, uczestnicy poznają doświadczenia oraz ciekawe projekty realizowane w ramach odnowy wsi. Dodatkową funkcją wyjazdów jest zapoznanie z genezą i przekształceniami programów odnowy wsi w kraju i za granicą.

2.3.2. Warsztaty „Planowanie w procesie odnowy wsi” to nazwa warsztatów kluczowych dla powodzenia procesu odnowy wsi w każdej zgłoszonej do udziału w Programie miejscowości. W warsztatach tych (2- dniowych) uczestniczyć będą kilkuosobowe (maksymalnie 8-osobowe) grupy liderów wiejskich, w których skład wchodzi reprezentanci najważniejszych wiejskich organizacji oraz inni liderzy życia społeczno-kulturowego na wsi, którzy pod okiem moderatorów i ekspertów w dziedzinie odnowy wsi stopniowo, specjalnie dobraną metodą planowania strategicznego, wypracowują sołeckie strategie rozwoju – *plany rozwoju i programy odnowy wsi*. Podczas warsztatów uczestnicy na podstawie wcześniej przeprowadzonej inwentaryzacji, oceniają zasoby wsi oraz jakość i standard życia. Głównym celem warsztatów jest wykreowanie wizji wsi i związaną z tym stworzeniem planu krótkoterminowego oraz długoterminowego. Dodatkowym efektem warsztatów jest integracja ich uczestników i powstanie „sołeckich grup odnowy” .

Warsztaty "Planowanie w procesie odnowy wsi" są poprzedzane krótkimi wizytami moderatorów „odnowy wsi” w poszczególnych wsiach, których celem jest poznanie lokalnych uwarunkowań i problemów oraz zasobów wsi, jak również odpowiednie przygotowanie liderów do uczestnictwa w warsztatach.

2.3.3. - Warsztat nt. budowy i zarządzania projektami- to cykl zajęć, podczas których uczestnicy zdobywają dodatkową wiedzę nt. reguł i zasad budowania projektów oraz zarządzania nimi, w myśl obowiązujących praktyk i uwarunkowań formalno-prawnych krajowych oraz wymogów Unii Europejskiej. Podczas warsztatów uczestnicy wstępnie przygotowują dokumentację projektów wypracowanych podczas poprzedzających szkoleń pn. „Planowanie w procesie odnowy wsi”.

2.3.4. - Spotkania konsultacyjne nt. systemu wsparcia i grup odnowy wsi – to element cyklu szkoleniowo-aktywizującego, podczas którego liderzy wiejski zapoznają się z konkretnymi instrumentami wsparcia dla grup odnowy wsi na poziomie gminy, powiatu oraz regionu.

2.4. Działania służące realizacji sołeckich strategii rozwoju

2.4.1 Wsparcie realizacja operacji finansowanych ze środków funduszu sołeckiego - to podstawowa forma służąca realizacji sołeckich strategii rozwoju. W ramach tej formy wsparcia przewiduje się wyłącznie dofinansowanie operacji (inwestycyjnych i nie inwestycyjnych) ujętych w sołeckich strategiach rozwoju, dla których podstawowym źródłem finansowania jest fundusz sołeczki. Środki funduszu sołeckiego zostaną wsparte środkami pochodzącymi z budżetu samorządu województwa na zasadach ujętych w szczegółowych warunkach i trybie przyznawania pomocy przyjętych stosowną uchwałą Zarządu Województwa Podkarpackiego.

2.4.2. Szkolenia uzupełniające – to dodatkowe warsztaty i szkolenia, których tematyka dotyczy aktualnych problemów, jakie uczestnicy sygnalizują podczas trwania Programu.

Elementem tych działań mogą być np.:

- 1) Szkolenie i praktyczny warsztat dotyczący **wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT)** do zaspokojenia potrzeb rozwoju społeczności wiejskich i rozwoju lokalnego, przejawiającego się m.in. w poprawie sposobu funkcjonowania grup odnowy wsi, wiejskich organizacji obywatelskich i mikroprzedsiębiorstw, sprzedaż produktów za pośrednictwem Internetu itp.
- 2) Szkolenia i praktyczne warsztaty w zakresie **samoatrudnienia** osób poszukujących pracy (w tym tworzenie spółdzielni socjalnych).
- 3) Szkolenie w zakresie **zakładania stowarzyszeń wiejskich** (w tym zwłaszcza stowarzyszeń i fundacji odnowy wsi).
- 4) Szkolenia i praktyczne warsztaty nt. **zakładania na wsi mikroprzedsiębiorstw oraz małych firm.**
- 5) Szkolenia dotyczące tzw. produktów lokalnych i regionalnych.
- 6) Szkolenia lub warsztaty dotyczące koncepcji zagospodarowania przestrzennego wsi oraz działania na rzecz ochrony i kształtowania krajobrazu itp.

(Ostateczna tematyka szkoleń zostanie doprecyzowana w oparciu o ankiety ewaluacyjne w odniesieniu do wszystkich czterech elementów ujętych w pkt 2.3)

2.4.3. Konsultacje z moderatorami odnowy wsi – w ramach utworzonej regionalnej platformy wymiany doświadczeń uczestnicy Programu będą mieli możliwość komunikowania się z innymi grupami odnowy wsi oraz z moderatorami „odnowy wsi”, a także z osobami prowadzącymi pozostałe warsztaty cyklu szkoleniowo-aktywizującego.

2.4.4. Konkursy na działania nieinwestycyjne – mają na celu wspierać oraz promować te miejscowości, które przystąpiły do Programu. Konkursy mogłyby być przeprowadzane w różnych kategoriach (np. najlepsza impreza promując daną wieś, najciekawsza atrakcja turystyczne itp.) na podstawie odpowiednio dobranych kryteriów. Miałyby one charakter sieciujący i kierowane byłyby wyłącznie do partnerów zaangażowanych w realizację Programu. Nagrody dla laureatów konkursu zakupione byłyby ze środków finansowych przeznaczonych na ten cel przez samorząd województwa (np. środki Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich).

2.4.5. Wsparcie informacyjno-komunikacyjne

2.4.5.1. Strona internetowa - na potrzeby Programu zostanie stworzona strona (podstrona) internetowa (np. www.podkarpackaodnowawsi.pl), która zawierała będzie niezbędne informacje związane z ogólną koncepcją Programu, jego uczestnikami oraz organizatorami. Strona internetowa Programu będzie również źródłem informacji na temat bieżących spotkań, warsztatów i szkoleń, natomiast dzięki zamieszczonemu formularzowi zgłoszeniowemu uczestnicy w prosty sposób będą potwierdzali swój udział w spotkaniach.

2.4.5.2. Regionalna platforma wymiany doświadczeń odnowy wsi – początkowo funkcje tą spełniałaby strona internetowa obsługiwana przez pracowników właściwej komórki Departamentu PROW, a w przyszłości, w miarę potrzeb i możliwości finansowych, może zostać utworzona szersza, regionalna platforma wymiany doświadczeń odnowy wsi. Platforma, oprócz dużego pakietu zawierającego informację o odnowie wsi, biblioteki tekstów poświęconych „odnowie” posiadałaby przede wszystkim bardziej interaktywny charakter, pozwalając na kontaktowanie się grup odnowy wsi między sobą, a także generowanie przez uczestników odnowy nowych usług świadczonych za pośrednictwem internetu (np. forum wymiany).

2.4.5.3. Edukacja dzieci i młodzieży oraz animacja kulturowa na rzecz odnowy wsi

Celem edukacji dzieci i młodzieży jest zapoznanie tej grupy wiekowej z tematyką życia na wsi, prac gospodarskich, a także edukacją w zakresie środowiska, produktów lokalnych i regionalnych, rękodzieła, dziedzictwa kulturowego. W ramach zajęć odbyłyby się wykłady, a także zajęcia praktyczne. Działanie to jest adresowane do dzieci i młodzieży miejskiej, co jest szczególnie ważne w województwie podkarpackim, w którym podobnie do struktury mieszkańców województwa pod względem zamieszkania układa się struktura dzieci i młodzieży.

Z kolei zajęcia z zakresu odnowy wsi prowadzić można w szkołach sołectw, które przystąpiły do Programu – mogli by je prowadzić np. liderzy wiejscy, koordynatorzy gminni lub moderatory.

2.4.5.4. Cykliczne (Doroczne) Spotkanie Sołeckich Grup Odnowy – spotkanie (spotkania), którego celem jest przedstawienie efektów Programu w danym etapie jego realizacji, omówienie planowanych działań oraz wymiana doświadczeń pomiędzy poszczególnymi sołeckimi grupami odnowy wsi.

3. System wsparcia instytucjonalnego

Sołeckim grupom odnowy wsi zaangażowanym w proces odnowy niezbędne jest stałe wsparcie ze strony różnego rodzaju instytucji, zwłaszcza administracji samorządowej różnego szczebla, począwszy od samorządu gminnego poprzez powiatowy do wojewódzkiego. Wsparcie to może przybierać różnorakie formy: finansowe, organizacyjne, doradcze itp.

Wsparcie ze strony gminy jest podstawową formą wspierania społeczności lokalnych, bez którego odnowa wsi nie jest w stanie zaistnieć w sposób trwały, ani też przetrwać w dłuższym okresie czasu.

Gminy zgłaszające wsie do Programu powinny w szczególności zadbać o:

- podjęcie stosownych uchwał w odniesieniu do Programu,
- wyznaczenie kompetentnego pracownika danego urzędu gminy, który pełnił będzie funkcję koordynatora Programu na poziomie gminy. Pracownik ten powinien posiadać umiejętności i warunki do współpracy z sołeckimi grupami odnowy wsi. Pracownik ten powinien być w stałym kontakcie z liderami grup odnowy wsi i w miarę możliwości być do dyspozycji liderów wiejskich,
- koordynować inicjatywy podejmowane na szczeblu sołectwa z działaniami prowadzonymi przez gminę na jego terenie z uwzględnieniem zarówno innych programów gminnych jak również planów budżetowych,
- stały monitoring postępów Programu między innymi poprzez systematyczne informowanie o przebiegu odnowy wsi podczas sesji Rady Gminy,
- partycypacja w kosztach organizacyjnych Programu.

Włączenie szczebla samorządu powiatowego w proces wspierania społeczności wiejskich może znacząco poszerzyć i urozmaicić ogólny system wsparcia. Może być również dodatkową platformą służącą koordynacji działań sołeckich grup odnowy wsi, oprócz poziomu gminnego i regionalnego. Instrumenty wsparcia uruchamiane przez powiaty to głównie koordynacja programu na danym terenie, wspieranie działań gmin uczestniczących w programie np. poprzez świadczenie specjalnych usług szkoleniowych np. z zakresu geodezji, kartografii, organizowanie wszelkich konkursów powiatowych (ekologicznych, środowiskowych itp.).

3.1. Lokalne Grupy Działania

Dodatkowym wsparciem dla procesu wdrażania Programu na terenie województwa podkarpackiego mogą być Lokalne Grupy Działania. Idea oddolnego podejścia przyświecająca modelowi Leaderowskiemu może mieć doskonałe przełożenie na inicjowanie oraz prowadzenie procesów odnowy poszczególnych

miejsowości. Opracowane i realizowane przez poszczególne LGD Lokalne Strategie Rozwoju z zasady opierają się na lokalnych zasobach i uwzględniają potrzeby lokalnych społeczności. Strategie opracowywane na poziomie sołectkim z jednej strony mogłyby stanowić uszczegółowienie strategii opracowywanych przez LGD z drugiej stanowić źródła, w oparciu o które strategie te mogłyby być aktualizowane. W przypadku ścisłej korelacji pomiędzy wspomnianymi wyżej dokumentami (strategiami) również zasoby kadrowe poszczególnych biur LGD mogłyby zostać włączone w proces wdrażania programu np. poprzez organizację szkoleń, doradztwo itp.

4. Wdrażanie Programu

Proces wdrażania Programu zainicjowany zostanie konferencją otwierającą, na którą zaproszeni zostaną przedstawiciele wszystkich jednostek samorządu gminnego województwa podkarpackiego. Efektem konferencji powinno być powołanie tzw. „grupy pilotażowej” składającej się z przedstawicieli tych samorządów (sołectw), które zdecydują się na przystąpienie do Programu. Powołanie takiej grupy wydaje się być czynnikiem kluczowym, stanowiącym przesłankę do powodzenia Programu. Grupa ta po przejściu całego cyklu procesu wdrażania w przyszłości stanowić będzie grupę wzorcową, na której można będzie oprzeć powstawanie kolejnych grup sołectw chcących uczestniczyć w Programie. Dlatego też ważnym czynnikiem jest zachowanie wysokiego poziomu przedsięwzięć podejmowanych w ramach tego procesu (postawienie na jakość a nie na ilość). Ważnym czynnikiem z punktu widzenia powodzenia Programu jest integralność poszczególnych jego etapów i ścisła współpraca partnerów.

5. Monitoring i ewaluacja Programu

Proces wdrażania Programu powinien cechować się pewną elastycznością, umożliwiającą korygowanie i wzbogacanie Programu o nowe elementy, gdyby zaistniała taka konieczność. Istotnym wymogiem, stawianym Programowi jest wewnętrzny system monitorowania i ewaluacji postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu założonych celów, w konsekwencji osiągnięcie stanu zakładanego w Programie. Metodyczne dążenia do realizacji celów podlegać muszą ocenie skuteczności, by w razie wykrycia nieprawidłowości było możliwe dokonywanie korekt działań na etapie wdrażania. Konieczne jest, zatem stworzenie pełnego systemu obejmującego proces wdrażania Programu.

W zakres systemu powinny wchodzić takie elementy jak:

- zbieranie danych i informacji,
- analiza danych i informacji,
- ocena porównawcza osiągniętych wyników z założeniami,
- ocena rozbieżności pomiędzy założeniami Programu a rezultatami,
- poszukiwanie i określenie przyczyn zaistniałej sytuacji,
- wprowadzenie ewentualnych zmian w dotychczasowym systemie wdrażania.

W zależności od liczebności grupy elementy te realizowane byłyby na spotkaniach organizowanych dla wszystkich uczestników lub w przypadku licznej grupy na spotkaniach wybranych przedstawicieli. Spotkania te służyłyby wypracowaniu wspólnych wniosków, które z kolei byłyby podstawą do wprowadzania stosownych zmian w procesie wdrażania Programu. W swojej ocenie uczestnicy tych spotkań braliby pod uwagę wpływ Programu na wszelkie dziedziny życia społeczno-

gospodarczego na obszarach wiejskich oraz próbowaliby określić w jakim stopniu Program umożliwi rozwiązywanie realnych problemów zarówno obszarów wiejskich, jak i poszczególnych społeczności.

W ocenie można posilkować się między innymi wskaźnikami zawartymi w Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020 tj.:

- liczba inicjatyw podejmowanych na terenach wiejskich przez mieszkańców [szt. rocznie].
- liczba mieszkańców wsi uczestniczących w zorganizowanych kursach i szkoleniach [os. rocznie].
- liczba produktów umieszczonych na Liście Produktów Tradycyjnych oraz liczba zarejestrowanych na szczeblu unijnym produktów regionalnych i tradycyjnych [szt.],
- tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego (liczba powstałych miejsc pracy),
- przyciąganie środków zewnętrznych (ilość pozyskanych środków).

6. Przewidywane efekty i korzyści płynące z realizacji Programu Odnowy Wsi Województwa Podkarpackiego

Bezpośrednim efektem wdrożenia Programu będzie realizacja założeń celów i priorytetów określonych w Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020, a jednocześnie przyspieszenia rozwoju województwa.

Przewidywane efekty Programu można rozpatrywać w 3 płaszczyznach:

1. Z punktu widzenia korzyści dla społeczności wiejskich objętych Programem,
  - wzrost poczucia tożsamości,
  - integracja społeczności wiejskiej,
  - poprawa jakości życia i stabilność,
  - świadomość istnienia wsparcia gminy, powiatu i województwa,
  - nabycie umiejętności generowania nowych przedsięwzięć i projektów, a w konsekwencji zdolności do kierowania rozwojem własnej społeczności.
2. Z punktu widzenia korzyści dla gmin uczestniczących w odnowie wsi,
  - maksymalizacja efektywności wykorzystania pozyskanych środków,
  - wzrost aktywności mieszkańców sołectw,
  - uporządkowanie przestrzenne wsi oraz nieruchomości o charakterze publicznym,
  - aktywizacja gospodarcza - stworzenie nowych możliwości dla podmiotów gospodarczych,
  - wzbogacenie życia społeczno – kulturalnego i zwiększenie możliwości promocji gminy,
  - wzbogacenie życia społeczno – kulturalnego.
3. Z punktu widzenia całego Województwa Podkarpackiego.
  - uzyskanie platformy wymiany doświadczeń i nowych źródeł informacji,
  - przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego (wzrost dochodów budżetu, wzrost możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych i inwestorów),
  - możliwość dynamizacji rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich,
  - stworzenie możliwości bezpośredniego współdziałania samorządu województwa ze społecznościami lokalnymi i rozszerzenie doświadczeń w kreowaniu regionalnej polityki rozwoju na obszarach wiejskich,

możliwość uzyskania zmiany tradycyjnego wizerunku wsi.

8. Beneficjenci Programu

Beneficjentami Programu są sołectwa z terenu województwa podkarpackiego zgłoszone do udziału przez właściwy terytorialnie samorząd gminny, który zgłosił swój akces do uczestnictwa w Programie poprzez podpisanie deklaracji, której wzór opracowany zostanie przez Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich.

9. Kryteria Dostępu

Wymagania w stosunku do sołectwa

Uczestnictwo sołectwa w Programie wymaga spełnienia następujących warunków:

- utworzenia grupy odnowy wsi w składzie do 10 osób,
- wskazania lidera grupy odnowy,
- podjęcia uchwały zebrania wiejskiego wyrażającej wolę przystąpienia do programu odnowy wsi, która określa osobę lidera grupy odnowy oraz imienny skład grupy odnowy,
- przeprowadzenie warsztatów służących opracowaniu lub aktualizacji Planów Odnowy Miejscowości z udziałem grupy odnowy wsi,
- przyjęcie przez zebranie wiejskie opracowanego lub zaktualizowanego Planu Odnowy Miejscowości.

Wymagania w stosunku do gminy

- podjęcie przez radę gminy uchwały o zgłoszeniu sołectwa do programu,
- powołanie gminnego koordynatora Programu,
- zabezpieczenie środków na partycypację w Programie stosowną uchwałą Rady Gminy,
- ustalenia zasad wsparcia dla sołectw uczestniczących w Programie,
- zapewnienie sprawnego przepływu informacji,
- rozpatrzenia i zatwierdzenia stosowną uchwałą Rady gminy Planu Odnowy Miejscowości,
- aktyw,
- zapewnienie koordynacji działań sołectw związanych z ich uczestnictwem w programie w relacjach z gminą oraz samorządem województwa.

10. Budżet Programu

Budżet Podkarpackiego Programu Odnowy Wsi obejmował będzie:

- środki Samorządu Województwa – uruchamiane w sposób określony w „Szczegółowych warunkach i trybie przyznawania pomocy finansowej w ramach Podkarpackiego Programu Odnowy Wsi” w odniesieniu do środków pochodzących z budżetu województwa, których wysokość ustalana będzie odrębnie na poszczególne lata realizacji Programu oraz środki będące w dyspozycji Samorządu Województwa w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich,
- środki jednostek samorządu terytorialnego,
- środki będące w dyspozycji społeczności lokalnej (fundusz sołecki, inne środki pozyskane, a także wypracowane przez społeczność wiejską).

Szczegółowe warunki i tryb przyznawania pomocy finansowej z budżetu Województwa Podkarpackiego w ramach „Podkarpackiego Programu Odnowy Wsi na lata 2011-2016” określone zostaną odrębnymi uchwałami.

11. Ramowy harmonogram wdrażania Programu

III/IV kwartał 2011 - Przyjęcie przez Zarząd Województwa Podkarpackiego „Podkarpackiego Programu Odnowy Wsi na lata 2011-2016,
IV kwartał 2011 - konferencja otwierająca,
IV kwartał 2011 - utworzenie grupy pilotażowej,
I/III kwartał 2012 - warsztaty dla sołeckich grup odnowy,
II/III kwartał 2012 - wyjazd studyjny dla przedstawicieli sołeckich grup odnowy,
IV kwartał 2012 - IV kwartał 2016 – realizacja zadań w ramach Planów Odnowy Miejscowości opracowanych przez sołeckie grupy odnowy,
IV kwartał 2016 - ewaluacja końcowa Programu.

MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA

Mirosław Karapyta